

УДК 336.131

Ю. Д. Радіонов,
к. е. н., начальник відділу адаптації та імплементації міжнародних стандартів,
моніторингу і аналізу у сфері державного фінансового контролю, Рахункова палата України

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Yu. Radionov,
Cand. of Econ. Sci., Head of the Department of Adaptation and Implementation of International Standards, Monitoring, and Analysis in the Sphere of State's Financial Control, The Accounting Chamber of Ukraine

FINANCIAL SECURITY UKRAINE: PROBLEMS AND WAYS TO ENSURE

У статті аналізуються сучасні виклики в сфері фінансової безпеки України. Розкриваються проблеми боргових зобов'язань України та їх вплив на розвиток економіки і соціальної сфери. Зазначено, що борг держави зумовлює утворення дефіциту бюджету, оскільки держава не завжди спроможна скоротити витрати відповідно до отриманих доходів.

Відмічено, що неконкурентоспроможність українських товарів обумовлює спад виробництва та зниження споживчого попиту. Ці фактори, впливають на інфляційні процеси всередині країни і підривають фінансову безпеку.

Важливим компонентом забезпечення фінансової стабільності і безпеки є активна участь держави в економічному житті країни, зокрема використання коштів державного бюджету у різноманітних інвестиційних програмах та проектах. Проте в Україні має місце неефективне використання бюджетних коштів, що підриває фінансову безпеку.

З метою поліпшення становища, необхідно зменшити дефіцит бюджету, державного боргу, стабілізувати валютний курс та підвищити ефективність використання бюджетних коштів, що позитивно вплине на економічні процеси, які забезпечать стабільність фінансової системи та підвищать рівень її безпеки.

The article analyzes the current challenges in the field of financial security of Ukraine. Disclosed debt problems of Ukraine and their impact on the economy and social sphere. It is noted that the duty of the state leads to the formation of the budget deficit, because the state is not always able to cut costs to revenues.

It is noted that no competitiveness of Ukrainian goods causes a decline in production and reduce consumer demand. These factors affect the inflation processes in the country and undermine financial security.

An important component of ensuring financial stability and security is the active participation of the state in economic life, including the use of state budget funds in various investment programs and projects. However, in Ukraine there is inefficient use of budget funds undermine the financial security.

To improve the situation, it is necessary to reduce the budget deficit, public debt, stabilize the exchange rate and increase the efficiency of budget funds that have a positive impact on economic processes that will ensure the stability of the financial system and increase the level of security.

Ключові слова: держава, бюджет, рівень інфляції, державний борг, бюджетні кошти, неефективне використання коштів.

Key words: state, budget, inflation level, public debt, budget funds, inefficient use of funds.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Формування основ економічної могутності держави, створення ефективної системи соціального захисту населення, забезпечення обороноздатності, підвищення добробуту громадян та вирішення низки актуальних соціально-економічних проблем неможливо без надійної фінансової безпеки. Адже, безпека фінансів є ключовим чинником стабільності економіки, сталою розвинутої відноситься до пріоритетів Уряду та парламенту.

У науковій літературі словосполучення "фінансова безпека країни" немає чіткого визначення, оскільки термін включає в себе широкий спектр питань.

Так, в економічній енциклопедії термін "фінансова безпека країни" означає стан розвитку та функціонування фінансової системи, для якого властива стійка націо-

нальна валюта, стабільне й динамічне економічне зростання (за низьких темпів інфляції або її відсутності), а внутрішній і насамперед зовнішній борг не загрожують фінансовій системі крахом, внаслідок чого фінансові ресурси країни ефективно використовуються в інтересах окремої людини, трудового колективу, різних соціальних верств і груп та всього суспільства [1, с. 505].

На думку Єрмошенка М.М., під фінансовою безпекою слід розуміти такий стан фінансово-кредитної сфери держави, який характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарювання і

населення і в цілому — ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [2, с. 33—34].

Барановський О.І. вважає, що фінансова безпека це: — важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золото-валютних резервів;

— ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин;

— рівень забезпеченості громадянина, домашнього господарства, верств населення, підприємства, організації, установи, регіону, галузі, сектора економіки, ринку, держави, суспільства, міждержавних утворень, світового співтовариства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань;

— стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової, розрахункової, інвестиційної, митно-тарифної та фондової систем, а також системи ціноутворення, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю відвернути зовнішню фінансову експансію, забезпечити фінансову стійкість (стабільність), ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання;

— стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання;

— якість фінансових інструментів і послуг, що запобігає негативному впливові можливих прорахунків і прямих зловживань на фінансовий стан наявних і потенційних клієнтів, а також гарантує (у разі потреби) повернення вкладених коштів [3, с. 28].

Фінансову безпеку прийнято визначати передусім за показниками функціонування економічної системи країни, зокрема за відповідний проміжок фінансового року або періоду. До цих показників здебільшого відносять: рівень інфляції, стійкість грошової одиниці, сальдо платіжного балансу, величина внутрішнього і зовнішнього боргу тощо.

Як стверджує Барановський О.І., фінансова безпека є однією з найважливіших (а за окремими оцінками — найважливішою) складових економічної безпеки. І ось чому. У сучасних умовах вплив геофінансів, світових фінансових систем на окремо взятую державу переходить на якісно інший рівень. З урахуванням панівного положення, що займає фінансова складова у сучасній економіці, можна характеризувати останню як економіку, що керується в своїй основі фінансовим чином, через фінансові механізми, за допомогою фінансових важелів і стимулів й у фінансових цілях [3, с. 28].

У сучасних реаліях, українська економіка досить вразлива і потерпає від різних викликів, тому питання фінансової безпеки набуває все більшої актуальності, оскільки цей чинник є об'єктивною умовою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.

АНАЛІЗ ОСТАНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми фінансової безпеки досліджувались в працях: Барановського О.І. [3], Єрмошенка М.М. [2], Кудряшова В.П. [15], Ладюка О.Д. [4], Сухорукова А.І. [4] та інших. Проте в нинішніх умовах соціально-економічного розвитку і тих викликів, які стоять перед Україною необхідне переосмислення сучасних ризиків та пошук нових інструментів забезпечення фінансової безпеки країни.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є аналіз сучасних проблем, що впливають на фінансову стійкість і безпеку України та напрацювання шляхів подальшого забезпечення розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Майже кожену країну в сучасному світі супроводжують борги і цей факт є невід'ємною частиною її фінансової системи і стратегії економічного та соціального розвитку.

З цього приводу, більшість дослідників, вважають, що важливим показником фінансової безпеки є рівень внутрішніх і зовнішніх боргів [4, с. 77].

Борг держави зумовлює утворення дефіциту бюджету, оскільки держава не завжди спроможна скоротити витрати відповідно до отриманих доходів. Щоб покрити потребу в додаткових фінансах, держава, іноді вдається до таких заходів, як збільшення грошової маси — емісії, проте є й інші шляхи, зокрема запозичення на внутрішньому і зовнішньому фінансовому ринках. Запозичення дають можливість Уряду покрити дефіцит бюджету, забезпечувати стримування рівня інфляції, поліпшувати касове виконання бюджету, сприяти стабілізації фінансів в країні тощо. Однак надмірне використання запозичених коштів на покриття поточних витрат в майбутньому може призвести до негативу, а саме зростання дефіциту бюджету. З часом, якщо така тенденція продовжиться то через декілька років це може стати основою фінансової піраміди. Оскільки зростання боргів і сплата відсотків по них можуть призвести не до вирішення боргової проблеми, а навпаки до її зростання, що загрожуватиме фінансовій безпеці країни.

Розміщення зовнішніх запозичень має супроводжуватись політикою обмежень доступу нерезидентів на ринок цінних паперів, оскільки нерезиденти можуть негативно вплинути на фінансову стійкість країни. Передусім через вивіз капіталу за межі країни та здійснення спекулятивних дій на первинному та вторинному фондових ринках.

Внутрішні запозичення є найбільш вдалим видом запозичень. Оскільки це дає можливість населенню брати активну участь у забезпеченні фінансової стійкості країни і отримати кошти (за відсотками) інвестувати в розбудову інфраструктурних об'єктів, наприклад, будівництво житла, тим самим стимулювати економіку і забезпечувати зростання добробуту наших громадян.

Слід зазначити, що використання запозичених державою фінансових ресурсів базується на певних принципах, порушення яких впливає на фінансову стійкість держави та її безпеку. Довгострокові запозичення є найбільш вдалим в порівнянні з короткостроковими, але ці запозичення вимагають цілковитої довіри до Уряду з боку кредиторів.

Так, європейська комісія вимагає від країн-учасниць Євросоюзу дотримання помірному рівня дефіциту бюджету — 3% ВВП і боргу — 60% ВВП аби протистояти економічним викликам, оскільки це може призвести до втрати фінансової незалежності країни і країна змушена буде об'явити дефолт. Не так давно дефолт оголошували такі країни, як: Росія у 1998 році, Аргентина у 2001 році, Греція у 2012 році та 2015 роках.

Як зазначила Міністр фінансів України, чим більший дефіцит, тим більше нам потрібно залучати додаткових коштів. Тому наша мета — знизити дефіцит держбюджету на 2016 рік до 3,7% ВВП... В цьому, 2015 році, ми змогли зробити прорив, скоротивши дефіцит до 4,1% ВВП [5].

За даними Міжнародного валютного фонду, валовий державний борг України за результатами 2015 року становитиме 94,4% ВВП з подальшим зниженням цього показника до 2020 року. Так, за прогнозами Фонду державний борг України у 2016 році дещо зменшиться до 92,1% ВВП, а найбільш серйозне скорочення боргу очікується у 2019 і 2020 роках до 76,9% і 70,8% ВВП відповідно [6]. Проте, яким би не був валовий державний борг України у наступних роках, сьогодні видно, що в Україні, проблема погашення боргів і забезпечення фінансової стійкості та безпеки є вкрай актуальним питанням для її розвитку.

З метою вирішення боргової проблеми, Уряд України протягом 2015 року робив спробу часткової реструктуризації. Проте, кредитори довгий час не йшли на умови Уряду. Все ж в кінці серпня, Уряду вдалося досягти домовленості про реструктуризацію близько 19 млрд дол. США і списання 20% боргу або близько 4 млрд дол. США.

За словами Міністра фінансів Наталії Яресько, Україна має намір здійснити випуск нових боргових паперів, які будуть прив'язані до зростання економіки України. Ці нові цінні папери використовуватимуться тільки з 2021

року і стануть механізмом зацікавленості інвесторів у відновленні України. Міністр фінансів зазначила, що при зростанні ВВП на 3—4% кредиторі отримують додатково 1% до виплат, а при зростанні ВВП 4% і більше — отримують більше. "Така ситуація називається win-win — і для кредиторів, і для нашої країни" [7].

Слід зазначити, що сам процес вирішення проблеми державних боргів негативно позначається на довірі населення до банківської системи і міжнародних фінансових установ та інших країн до України.

Деякі вчені і експерти зазначають, що Україна не зможе найближчі десять років продавати свої цінні папери закордоном, оскільки іноземні інвестори втратили інтерес до нашої країни через порушення чинного законодавства.

Не дивлячись на проблеми з реструктуризацією боргів, серйозних коливань на валютному ринку і курсу гривні у 2015 році, не відбулось. На нашу думку, причина в тому, що економіка України знаходиться в кризовому стані. Адаже після подій 2014 року, коли інвестори виводили валюту за кордон, а громадяни України масово її зкуповували та забирали з банківських депозитів, до того ж, Національний банк України допустив неконтрольовану емісію гривні і ліквідував деякі банки, це негативно вплинуло на економіку і курс гривні впав з 8,0 до 21—23 гривні за долар США. В цей час, відбулось зростання цін, боргів по заробітній платі, ріст безробіття тощо.

Деякі економісти схиляються до думки, що серйозною загрозою українській економіці, фінансовій стабільності та безпеці може завдати виплата в грудні 2015 року російського боргу у сумі 3 млрд доларів США.

Зростання боргових зобов'язань та рівень дефіциту бюджету призводять до недовіри потенційних інвесторів до країни та її Уряду. З метою забезпечення фінансової стабільності держави, ключове значення має наявність системи страхування ризиків та інших викликів, які можуть виникати в нинішніх умовах.

На фінансову безпеку та стабільність країни впливає також рівень інфляції. Інфляція, як відомо є своєрідним економічним явищем яке характеризує економічну систему країни, її роль у суспільному поділі праці та грошовому обігу. Інфляція завжди є сигналом фінансових негараздів, які потребують негайного втручання, передусім з боку офіційних державних структур.

Так, експерти Національного банку України за результатами 2015 року прогнозують інфляцію на рівні 44—45%, а в наступному 2016 році вона, за їхніми прогнозами скоротиться до 12% [8].

До речі, інфляція може проявлятися не лише при зростанні цін, так звана "прихована" інфляція може проявлятися у формі бюджетної заборгованості по заробітній платі, соціальних виплатах, системі неплатежів тощо.

При високому рівні інфляції виробництво припиняється, уповільнюється економічне зростання, а це може призвести до стагнації. Якщо не будуть вжиті негайні, компетентні заходи то такий стан може призвести до банкрутства держави і її фінансова система зазнає краху.

Запобігти інфляційним процесам можна за рахунок економічного розвитку, здійснення технологічної перебудови, забезпечення високої енерго- та матеріалоефективності. На жаль, саме за цими критеріями, Україна сьогодні, значно відстає від розвинених країн і ми спостерігаємо певну технологічну відсталість виробництва, простоявання або й занепад наявних виробничих потужностей підприємств та високу енерго- та матеріаломісткість вітчизняної продукції. Не конкурентоспроможність товарів обумовлює спад виробництва та зниження споживчого попиту. Ці фактори, безумовно впливають на інфляційні процеси всередині країни і відповідно її фінансову безпеку.

Вирішити проблему інфляції і відповідно посилити фінансову безпеку в країні можливо за рахунок структурної перебудови економіки, підвищення енергоефективності, забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, поліпшення бізнес-клімату та залучення інвестицій в економіку.

Важливим фактором забезпечення фінансової стабільності держави є розвиток фондового ринку і залучення не працюючих заощаджень в інвестиційні програми та проекти. Такий підхід дає можливість здійснити модернізацію виробництва відповідно до сучасних вимог та ліквідувати виробничі диспропорції.

Як свідчить досвід зарубіжних країн, важливим компонентом забезпечення фінансової стабільності є активна участь держави в економічному житті країни, зокрема використання бюджетних коштів для підтримки галузей економіки, окремих секторів, різноманітних інвестиційних програм і проектів.

Історично сталося так, що в будь-якому суспільстві переважна частка бюджетних коштів направлялась, насамперед на виконання програм і заходів, які задовольняють потреби суспільства. У демократичних країнах цей принцип є чи не головним пріоритетом суспільного розвитку [9, с. 36].

За допомогою бюджетних коштів здійснюється розбудова інфраструктурних об'єктів (будівництво аеропортів, доріг, мостів, тунелів, шкіл, лікарень тощо), проводиться капітальний ремонт та осучаснення об'єктів. Таким чином, суспільство отримує певну користь, а одержані реальні доходи через бюджетну систему можна знову спрямовувати на інвестиційні проекти та програми.

Внутрішні та зовнішні чинники впливають на фінансову безпеку. Світова фінансова криза 2008—2009 років мала негативний вплив на фінансову систему України і змусила вживати відповідні антикризові заходи. Окрім зовнішніх, до сьогоднішніх внутрішніх чинників, слід віднести значні фінансові витрати пов'язані з російською агресією та військовими діями на сході України. Проте ці фінансові витрати держави у майбутньому, за сприятливих умов, можуть стати рушійною силою для розвитку національної економіки. Адаже бюджетні кошти, що виділяються на створення нових зразків озброєння, літальних апаратів, техніки, технологій у військово-промисловому комплексі з часом можна ефективно впроваджувати у цивільне виробництво, тим самим забезпечуватиметься технологічний розвиток або й пролив в економіці.

Практика використання бюджетних коштів в Україні має свої плюси і мінуси. Негативним фактором є те, що має місце не раціональне та неефективне використання бюджетних коштів. Цей так званий, на нашу думку, компонент "неефективності витрат" є хронічним явищем бюджетної та в цілому фінансової системи України на протязі останніх десятиліть. Підтвердженням цього висновку є результати аудитів проведених Рахунковою палатою.

Так, аудит ефективності використання коштів державного бюджету, виділених Міністерству енергетики та вугільної промисловості України на підтримку впровадження Енергетичної стратегії України на період до 2030 року засвідчив, що Міненерговугілля не в повній мірі контролювало використання бюджетних коштів одержувачами. У результаті, попри своєчасне отримання коштів держпідприємствами, значна частина придбаного на ці ресурси ще у 2011 році та на початку 2013 року обладнання досі не встановлена і перебуває на складах. Зазначене призвело до неефективного використання 181,6 млн грн. бюджетних асигнувань. Крім того, ДП НЕК "Укренерго" не використало розподілені Міненерговугіллям у 2011—2013 роках 100,2 млн грн., які в подальшому були повернені до держбюджету, що свідчить про неефективне управління ними [10].

Аналіз реалізації інфраструктурних проектів у сфері транспорту, включених до затверджених Урядом переліків проектів засвідчив, що більшість проектів виявилися вузькогалузевими, мали регіональну спрямованість і не були інфраструктурними проектами національного масштабу. Припинено будівництво другої черги об'їзної шляху через Дніпропетровськ. Це призводить до руйнації вже збудованої частини автодороги. Спрямовані на ці роботи з державного бюджету кошти використано неефективно. Водночас існує необхідність припинити будівництво третьої та четвертої черг обходу [11].

Проведений Рахунковою палатою аналіз ефективності використання коштів Державного бюджету України центральними органами виконавчої влади на наукову діяльність та підготовку наукових кадрів засвідчив, що протягом трьох років (2012—2014) на галузеву науку та підготовку наукових кадрів центральним органам виконавчої влади (ЦОВВ) передбачалися кошти в сумі 2058,1 млн грн., у тому числі за загальним фондом — 1659,8 млн гривень. Проте результати проведених протягом 2013—2014 років Рахунковою палатою 13 аудитів ефективності використання коштів держбюджету засвідчили, що чинний механізм державного замовлення на підготовку наукових кадрів є формальним, а реальні потреби галузей економіки у наукових кадрах не визначаються. Відбір тематики прикладних наукових досліджень ЦОВВ здійснювався формально. Система планування і використання коштів держбюджету на науку фактично базується на забезпеченні фонду оплати праці наявної чисельності науковців, а не на об'єктивній оцінці потреби в коштах для досягнення завдань інноваційного розвитку. Обмеженість фінансування та застаріла матеріально-технічна база наукових установ унеможливають доведення окремих наукових досліджень (НДР) до результату реального для промислового впровадження. Як наслідок, виконання 263 НДР призупинено, результати 153 НДР залишилися не впровадженими [12].

За результатами аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, виділених на заходи щодо соціально-економічного розвитку Харківської та Полтавської областей, встановлено, що обласними державними адміністраціями, при формуванні переліків об'єктів, розпорощення коштів на окремі об'єкти з низьким ступенем будівельної готовності, недостатня урегульованість правового забезпечення використання коштів державного бюджету призвели до не завершення робіт у Полтавській області на 27 об'єктах, які планувалося ввести в експлуатацію у 2012 році, у Харківській області — на 37 таких об'єктах. Не освоєно бюджетних асигнувань у Полтавській області на загальну суму 139 млн грн., у Харківській області — на суму 7,7 млн грн., які повернуті до державного бюджету.

У Харківській та Полтавській областях при витрачанні коштів допущені порушення законодавства, а саме: порядку здійснення державних закупівель, порядку використання капітальних видатків на суму 58,4 млн грн. та 26 млн грн., а також неефективне використання коштів державного бюджету на суму 6,7 млн грн. та 7,2 млн грн. відповідно [13, с. 149].

Проведене дослідження свідчить, що проблеми ефективності використання бюджетних коштів є системним явищем бюджетної системи, яке негативно впливає не тільки на бюджет та фінансову систему, а й підриває загальну економічну політику держави.

Запобігання неефективним бюджетним витратам, на сучасному етапі економічного розвитку, має бути пріоритетним напрямком бюджетної політики України аби забезпечити формування основ фінансової стійкості. Адаже зменшення неефективних витрат, сприяє зниженню бюджетних ризиків та підвищенню економічної віддачі від реалізації в країні різноманітних бюджетних програм (проектів).

У більшості країн, що використовують сучасні технології бюджетування, зокрема у США, Австралії, Великобританії, Німеччині, Нідерландах, Новій Зеландії, Словаччині, до проведення оцінки бюджетних програм залучаються як фахівці міністерства фінансів, так і головні розпорядники бюджетних коштів. Періодичну оцінку здійснюють і державні, й недержавні інституції. Результати щорічного оцінювання обов'язково включають до пакета бюджетних документів, котрий подається на розгляд парламенту разом із проектом бюджету на наступний період. Усі звіти підлягають офіційній публікації та розміщуються на веб-сайтах державних інституцій (у двох формах — для фахівців і для пересічних громадян) [14, с. 13—14].

Запровадження в Україні дієвих інструментів контролю за ефективністю використання бюджетних коштів, сприятиме транспарентності бюджетної та фінансової си-

стем і дасть можливість економіці України динамічно розвиватись та нарощувати економічний потенціал.

Важливим фактором підвищення фінансової стабільності та безпеки є розширення інвестиційної діяльності з боку держави, підприємств, приватних інвесторів, оскільки інвестиції забезпечують ріст попиту і позитивно впливають на розширене виробництво, стимулюють ділову активність та позитивну динаміку соціально-економічного розвитку країни.

На жаль, вітчизняні підприємства не мають достатніх коштів для закупівлі сировини, матеріалів, виплат заробітної плати, не говорячи вже про інвестування у власні виробничі потужності. Складно залучити й іноземного інвестора, особливо в умовах фактичної війни. Тому, бюджетні кошти, що направляються з державного бюджету мають виконувати ключову роль у забезпеченні України інвестиційними ресурсами, формування умов щодо поновлення економічного зростання.

За нашим переконанням, бюджетні асигнування необхідно зосереджувати на тих галузях, секторах економіки і програмах, які дадуть в короткостроковій перспективі суттєву економічну віддачу, високу прибутковість, соціальний або екологічний ефект.

Необхідно посилити фінансову дисципліну серед розпорядників коштів для підвищення ефективності та результативності бюджетних витрат. Учасникам бюджетного процесу варто дотримуватись програмно-цільового методу в бюджетному процесі та орієнтуватись на кінцеві результативні показники виконання бюджетних програм (проектів).

Держава в особі відповідних структур, зобов'язана використовувати увесь наявний інструментарій для стимулювання платоспроможного попиту, кредитування малого і середнього бізнесу, вдалої митної, фіскальної політики аби стабілізувати фінансову систему та забезпечити нарощування обсягів промислового виробництва, валового внутрішнього продукту та сприяти економічному піднесенню.

За рахунок бюджетних коштів має вирішуватись проблема зайнятості населення, створення нових високотехнологічних підприємств з високою часткою доданої вартості. В західних країнах така політика бюджетного фінансування отримала назву "бюджетного мультиплікатора", що в перекладі з латинської символізує множення.

Загальновідомо, що видатки бюджету, які йдуть на інвестування є найбільш вдалою формою вирішення боргової проблеми держави, оскільки інвестиційні проекти сприяють прибутковості та зниженню боргів і скороченню бюджетних видатків в майбутньому.

Зменшення дефіциту бюджету, державного боргу, натомість стабільність і конвертованість гривні можна досягти, в тому числі за рахунок ефективного використання бюджетних ресурсів та стимулювання економічних процесів, які забезпечать стабільність фінансової системи та її прогнозовану стійкість.

На думку Кудряшова В.П., для нашої країни необхідна комплексна програма реформування державних фінансів, яка б спрямовувалася на вирішення проблем, накопичених протягом останніх років. Вона повинна націлюватись на підвищення контролю за бюджетними витратами, досягнення більш адекватних обсягів і раціональної структури публічних доходів, обмеження дефіцитів публічних бюджетів, використання раціональних обсягів і структури їх фінансування, підвищення ефективності державної боргової політики. Водночас чекають на вирішення питання відновлення макроекономічної стабільності та закладення основ для сталого і збалансованого економічного зростання [15, с. 52].

На нашу думку, структурні зміни в економіці, окремих галузях, наприклад, в житлово-комунальному господарстві, реформуванні тарифної політики, енергетичного сектору, скорочення витрат на утримання державного апарату, перегляд податкових пільг, зниження фіскального навантаження на бізнес дадуть можливість запуснути механізми підтримки економічного зростання, що позитивно вплине на фінансову стійкість та безпеку країни.

Сьогодні, важливо оптимізувати структуру видатків, посилити контроль за фінансами в економіці та соціальній сфері. Для забезпечення макрофінансової стабільності, Уряду необхідно:

— використовувати зарубіжний досвід, удосконалити систему державного управління, стримувати ріст цін, рівень інфляції, стабілізувати валютний курс, знижувати процентні ставки по позиках тощо;

— покращувати сальдо торговельного балансу, поповнювати золотовалютні резерви;

— переорієнтувати фіскальну службу на нові методи роботи в сучасних умовах та налагодити партнерські стосунки з малим та середнім бізнесом аби той не ухилився від сплати податків;

— запровадити бюджетну децентралізацію та забезпечити місцеві бюджети фінансовим ресурсом у вирішенні гострих соціально-економічних проблем;

— активізувати в країні ділову активність та інвестиційно-інноваційну діяльність аби сприяти підвищенню рівня зайнятості в регіонах, зростання доходів громадян незалежно від місця їх проживання;

— стримувати рівень державного боргу і поступово його обмежувати до оптимальних розмірів.

Все ж, на нашу думку, досягти фінансової безпеки України буде досить складно, якщо наявні фінансові ресурси не будуть використовуватись раціонально та ефективно в інтересах кожного громадянина України.

Постійний моніторинг ризиків і уразливих чинників дасть можливість відслідковувати макроекономічні показники, щоб не допустити фінансової дестабілізації, а реалізація намічених заходів сприятиме скороченню валового державного боргу, врегулюванню рівня інфляції, валютного курсу тощо, що позитивно вплине на стабілізацію фінансової системи та сприятиме подальшому соціально-економічному розвитку України.

Література:

1. Мочерний С.В., Ларіна Я.С., Устенко О.А., Юрій С.І. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2 / За ред. С.В. Мочерного. — Львів: Світ, 2006. — 568 с.

2. Ермошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2001. — 309 с.

3. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. — 759 с.

4. Сухоруков А.І., Ладюк О.Д. Фінансова безпека держави: навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 192 с.

5. Минфин обещает сократить дефицит госбюджета в 2016 году до 3,7 % ВВП. Київ — 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://sensor.net.ua/n356564> (16.10.2015)

6. Следующие пять лет Украине придется урезать расходы. 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://firstsocial.info/news/sleduyushhie-pyat-let-ukraine-pridetsya-urezat-rashodyi-iz-byudzheta1>

7. Основні положення угоди України з Комітетом кредиторів. К. — 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/1115911-osnovni-polojennya-ugodi-ukrajini-z-komitetom-kreditoriv.html> (27.08.2015)

8. Национальный банк Украины зафиксировал рост ВВП. 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://hronika.info/ekonomika/87774-nacionalnyu-bank-ukrainy-zafiksiroval-rost-vvp.html>

9. Радіонов Ю.Д. Бюджетні кошти як інвестиційний ресурс України // Економіка України. — 2014. — №9. — С. 35—53.

10. Перспективи розвитку ПЕК. Рахункова палата України. — К. — 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16743799>

11. Реалізація інфраструктурних проєктів у сфері транспорту потребує вдосконалення. Рахункова палата

України. К. — 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16743991>

12. Проблеми галузевої науки. Рахункова палата України. К. — 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16745480>

13. Звіт Рахункової палати за 2013 рік. Київ — 2014 р. 224с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://portal.rp.int/doccatalog/document/16744990/Zvit_2013.pdf

14. Уманський І.І. Стійкість державних фінансів в умовах євроінтеграційних процесів // Фінанси України. — 2015. — №1. — С. 9—28.

15. Кудряшов В.П. Коригування публічних бюджетів у період загострення фіскальних ризиків // Економіка України. — 2015. — №7. — С. 41—57.

References:

1. Mocherny, S.V. Larina, Ya.S. Ustenko, O.A. and Yuriy, S.I. (2006), *Economic encyclopedia dictionary* [Encyclopedic Dictionary of Economics], Lviv, World, Ukraine.

2. Yermoshenko, M.M. (2001), *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zagrozy, strategiya zabezpechennya* [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy software], Kyiv, Ukraine.

3. Baranovsky, O.I. (2004), *Finansova bezpeka v Ukraini (metodologiya otsinky ta mehanizmy zabezpechennya)* [Financial security in Ukraine (methodology and evaluation mechanisms to ensure)], Monograph, Kyiv, Ukraine.

4. Sukhorukov, A.I. and Ladyuk, O.D. (2007), *Finansova bezpeka derzhavy* [Financial security state], Kyiv, Center of educational literature, Ukraine

5. Minfin obeschaet sokratit defitsit gosbyudzcheta v 2016 godu do 3.7% VVP (2015), "Ministry of Finance promises to reduce the budget deficit in 2016 to 3.7% of GDP", available at: <http://sensor.net.ua/n356564> (Accessed 16 October 2015).

6. Sleduyushchiye pyat let Ukrainye pridetsya urezat rashody (2015), "The next five years, Ukraine will have to cut spending", available at: <http://firstsocial.info/news/sleduyushhie-pyat-let-ukraine-pridetsya-urezat-rashodyi-iz-byudzheta1> (Accessed 12 October 2015).

7. Osnovni polozhennya ugody Ukrainy z Komitetom Kreditoriv (2015), "The main provisions of the agreement with the Committee of Creditors Ukraine", available at: <http://economics.unian.ua/finance/1115911-osnovni-polojennya-ugodi-ukrajini-z-komitetom-kreditoriv.html> (Accessed 27 August 2015).

8. Natsionalny bank Ukrainy zafiksiroval rost VVP (2015), "The National Bank of Ukraine recorded GDP growth", available at: <http://hronika.info/ekonomika/87774-nacionalnyu-bank-ukrainy-zafiksiroval-rost-vvp.html> (Accessed 13 October 2015).

9. Radionov, Yu.D. (2014), "The budget as an investment resource of Ukraine", *Economika Ukrainy*, vol. 9, pp. 35—53.

10. Perspektivy rozvitku PEK (2014), "Accounting Chamber of Ukraine", available at: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16743799> (Accessed 26 August 2015).

11. Realizatsiya infrastrukturyh proektiv u sfery transportu potrebuye vdoskonalennya (2014), "The implementation of infrastructure projects in the transport sector needs to be improved", available at: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16743991> (Accessed 20 August 2015).

12. Problemi galuzevoyi nauki (2015), "Problems branch of science", available at: <http://portal.rp.int/control/main/uk/publish/article/16745480> (Accessed 15 October 2015).

13. Accounting Chamber of Ukraine (2014), "Report of the Accounting Chamber of Ukraine in 2013", available at: http://portal.rp.int/doccatalog/document/16744990/Zvit_2013.pdf (Accessed 08 October 2015).

14. Umansky, I.I. (2015), "Sustainability of public finances in terms of European integration processes", *Financy Ukrainy*, vol. 1, pp. 9—28.

15. Kudryashov, V.P. (2015), "Adjustments public budgets in acute fiscal risks", *Economika Ukrainy*, vol. 7, pp. 41—57.

Стаття надійшла до редакції 16.10.2015 р.